

Ärende: VN/22156/2020

Utkast till regeringens proposition med förslag till lag om samarbete mellan vissa kommuner vid ordnande av efterbehandling av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor i havsområdet samt till lag om ändring av 111 a § i räddningslagen

Lausunnonantajan lausunto

Sammanfattning av era kommentarer om utkastet till regeringsproposition för sammanställning av utlåtandena

Avsikten är att den nya lagen och uppdateringen av § 111 i räddningslagen ska säkerställa att bestämmelserna om efterbehandling av marina miljöskador är enhetliga och täcker skador som orsakas av både oljeprodukter och andra skadliga ämnen vid storolyckor till havs. Dessvärre kan utkastet till proposition inte anses fylla de angivna syftena.

Genom välfärdsområdesreformen flyttades räddningsväsendet, med expertis och utrustning för dylika situationer, bort från kommunerna. Den roll som föreslås för kommunerna i utkastet till proposition är alltså varken ett logiskt eller effektivt sätt att hantera efterbehandlingen av stora oljeolyckor och kemikalieolyckor till havs. Det primära ansvaret för efterbehandlingen av stora olje- och kemikalieolyckor till havs bör åläggas en statlig eller regional myndighet med expertkompetens inom området, medan kustkommunerna kan bistå med röjningsgrupper eller genom att aktivera tredje sektorns aktörer i mån av möjlighet.

Närpes stad ställer sig kritisk till så väl lagens föreslagna ansvarsfördelning, de föreslagna samarbetsområdena, den föreskrivna skyldigheten att utarbeta en samkommunal beredskapsplan för ändamålet, samt den otillräckliga finansieringsmodellen för denna uppgiftshelhet.

Era kommentarer om 1 § i lagen och motiveringen till den

Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att stärka kustkommunernas samarbete och beredskap vid efterbehandling av omfattande olje- och kemikalieutsläpp i havsområdet, vilket fastställs i paragraf 1. Närpes stad konstaterar att samarbete mellan kustkommuner är viktigt och ska ses som positivt. Nuvarande lagstiftning hindrar inte samarbete och en vilja till samverkan finns redan idag, under förutsättning att dessa möjligheter inte försämras t.ex. via ändringar i upphandlingslagen. Om samarbetet mellan kommunerna emellan skulle behöva formaliseras är det mest logiskt att detta görs inom ramen för existerande samarbetsformer, så som miljöskyddssamarbete.

Era kommentarer om 2 § i lagen och motiveringen till den

Förslaget till § 2 om tillämpningsområde och den föreslagna ändringen av § 111 i räddningslagen skulle innebära att kustkommunerna åläggs sådana betydande lagstadgade uppgifter som kommunerna inte längre på ett naturligt sätt har kompetens och utrustning för sedan räddningsväsendet överfördes till välfärdsområdena. Närpes stad ställer sig således kritisk till lagförslaget, eftersom det mest logiska och sannolikt mest effektiva skulle vara att kustområdenas välfärdsområdens räddningsväsenden åläggs denna uppgift.

Kommunerna har redan nu en skyldighet att inom ramen för sin kapacitet och kompetens stöda räddningsväsendet med röjningsteam och sannolikt kan kommunerna också bistå med mobilisering av tredje sektorns aktörer. För detta behövs således ingen ny lagstiftning om samarbete mellan kommunerna. Att påföra kommunerna ett ökat ansvar, då expertis, resurser och verktyg idag saknas i kommunerna, är inte försvarbart.

Era kommentarer om 3 § i lagen och motiveringen till den

Enligt förslaget till § 3 ska efterbehandling och beredskap ordnas inom tre på föreskrivna samarbetsområden. Eftersom Närpes stad anser att kommunernas roll vid efterbehandling bör begränsas till understödjande är fastställandet av samarbetsområden överdimensionerad. I det fall interkommunalt samarbete behövs för den typ av bistånd kommunerna har möjlighet att erbjuda vid efterbehandling av stora fartygsolyckor och fartygskemikalieolyckor i havsområden kunde det med fördel organiseras via existerande samarbetsorgan.

Förberedelsen för, ordnandet och genomförandet av efterbehandlingen när det gäller stora olje- eller kemikalieolyckor, bör enligt vår uppfattning åligga miljöministeriet, Tillstånds- och tillsynsverket eller räddningsmyndigheterna i de berörda välfärdsområdena (vilka anges som nyckelaktörer i § 5), eftersom konsekvenserna av dylika olyckor ofta sträcker sig över flera kommuner och regioner. Även internationella mekanismer brukar aktiveras för hjälp vid storolyckor, varvid det är logiskt att koordineringen sköts på en regional eller nationell nivå, snarare än som interkommunalt samarbete, inte minst för att de ansvariga organisationerna måste ha tillräcklig kompetens och fungerande processer och utrustning för verksamheten.

Närpes stad önskar också understryka att de samarbetsformer som samarbetsområdets förväntas använda sig av också kan komma att begränsas av de planerade förändringarna i upphandlingslagen.

Era kommentarer om 4 § i lagen och motiveringen till den

Paragraf 4 om beredskap är överdimensionerad i relation till kommunernas samarbetsområden. Det är rimligt att kommunerna enskilt eller tillsammans i redan existerande samarbetsstrukturer kopplade till välfärdsområdena eller miljöskyddet ska utveckla beredskapen för att bistå ansvariga myndigheter i efterbehandlingen av stora olje- och kemikalieolyckor i havsområden.

Om lagförslaget skulle genomföras enligt utkastet skulle det innebära omfattande tilläggsuppgifter som inte kan genomföras utan tillförda resurser i form av personal, nytt expertkunnande, skyddsutrustning och uppsamlingsredskap, båtar, specialfordon och teknisk utrustning. Behovet skulle för en stad av Närpes karaktär, med 700 km strandlinje, bli särskilt omfattande.

Era kommentarer om 5 § i lagen och motiveringen till den

Paragraf 5 om beredskapsplan är överdimensionerad. För den bistående uppgift som är rimlig att ålägga kommunerna behövs inte nödvändigtvis en separat beredskapsplan, utan de nödvändiga skrivningarna kan med fördel tas in i kommunernas existerande beredskapsplaner. På det sättet blir beredskapen för att bistå vid efterbehandling av olje- och kemikalierelaterade storolyckor till havs också en mer naturlig och etablerad del av kommunens beredskapsarbete.

Den nuvarande formuleringen av § 5 är otydlig gällande var och av vilken eller vilka myndigheter den gemensamma beredskapsplanen skulle godkännas. Dessutom visar formuleringen tydligt vilka myndigheter som de facto är de centrala och som därmed borde vara de som primärt ansvarar för efterbehandlingen, i mån av möjlighet bistådda av kommunerna.

Era kommentarer om ändringen av 111 a § i räddningslagen och motiveringen till den

Den föreslagna ändringen av § 111 i räddningslagen skulle innebära att kustkommunerna åläggs sådana betydande lagstadgade uppgifter som kommunerna inte längre på ett naturligt sätt har kompetens och utrustning för sedan räddningsväsendet överfördes till välfärdsområdena. Närpes stad ställer sig således kritisk till lagförslaget, eftersom det mest logiska och sannolikt mest effektiva skulle vara att kustområdenas välfärdsområdens räddningsväsenden eller möjligen tillstånds- och tillsynsverket åläggs denna uppgift.

Lagförslaget vill påföra kustkommunerna ett oproportionerligt stort ansvar för fartygsolje- och fartygskemikalieskador till havs jämfört med kommuner som saknar kustlinje, ett ansvar som kunde åligga staten. Att ålägga kommunerna ansvaret är inte det mest logiska, då kommunerna inte längre ansvarar för räddningsväsendet eller har rätt expertis för efterbehandling av kemikalie- och oljeolyckor till havs i sin organisation.

Kommunerna kan delta i samarbetet genom att bistå andra myndigheter inom sitt område i den mån kommunens egna resurser realistiskt medger, t.ex. i form av röjningsgrupper eller genom att aktivera tredje sektorns aktörer.

Era kommentarer om finansieringen i anslutning till utarbetandet av beredskapsplanerna

De möjligheter som anges gällande statsstöd för ersättning för utarbetande av beredskapsplan (§ 5) och för möjlighet att ansöka om ersättning från miljöskadefonden (§ 111) anges som möjliga på ansökan. Om kommunernas ansvar skulle utvidgas enligt lagförslaget är dessa formuleringar otillräckliga. Kommunerna och samarbetsområdena behöver ovillkorligen få ersättning för det tilläggsansvar de skulle vara tvungna att axla. Vid en eventuell olje- eller kemikalieolycka skulle de kostnader efterbehandlingen kan medföra kunna försätta mindre kommuners ansvar för sina övriga lagstadgade uppgifter under stark press. Det rimliga är således att ålägga staten eller en regional myndighet med expertis inom området det primära ansvaret för efterbehandling av olje- och kemikalieolyckor till havs.

Övriga kommentarer on propositionen

-

Björklund Helena
Närpes stad - Stadsstyrelsen (21.4.2026, § 50)